

leg 484

Sprawozdanie

Komisji bankowej o czynnościach Patronatu nad Spółkami pożyczkowymi i innymi Spółkami rolniczymi.

Wysoki Sejmie!

Działalność Wydziału krajowego przy wykonywaniu Patronatu nad Spółkami oszczędności i pożyczek i nad innymi Spółkami rolniczymi za rok 1906, przedstawia wyniki na tem polu w ubiegłym roku osiągnięte, oraz poglądy na dalszy program tej działalności.

Rocznik statystyczny, wykazujący stan rzeczonych Spółek z końcem r. 1905, na podstawie sprawdzonych w biurze Patronatu bilansów bardzo szczegółowo zestawiony, daje obraz pomyślnego tych Spółek rozwoju, dzięki troskliwej opiece, jakiej im Wydział krajowy przez swój Patronat używa, a przede wszystkim dzięki nieustannej, a ścisłej kontroli, przez biuro patronackie wykonywanej.

Spółek oszczędności i pożyczek było z końcem r. 1905 pod opieką Patronatu 486, z tych przedłożyło bilanse 446, wykazując liczbę członków 85.857.

Funduszy własnych posiadały te Spółki:

w udziałach	667.688 K
w rezerwowych funduszach	469.577 „
razem	1.137.265 K
wkładek oszczędności miały te Spółki	12.565.596 „
pożyczek	2.360.040 „
razem fundusze obu	14.925.636 K

Własne fundusze Spółek są przeto w stosunku do obcych kapitałów jak 1:13.

Ta szczupłość własnego kapitału nakłada nie tylko na Zarządy Spółek obowiązek wielkiej oględności w zawiadywaniu ulokowanych w Spółkach funduszy, ale także na biuro Patronatu obowiązek jak najściślejszej, a nieustannej kontroli, którą też, co Komisya z uznaniem stwierdza, Patronat z niestrudzoną gorliwością wykonuje.

W ciągu roku 1906 powstało nowych Spółek oszczędności i pożyczek 120, tak, iż z końcem r. 1906 liczba Spółek wynosiła już 606; wkładki oszczędności wzrosły powyżej 16 milionów, a cały kapitał obrotowy przekroczył sumę 20 milionów.

Ta suma ulokowana w drobnych, nisko oprocentowanych pożyczkach włościańskich silnie oddziaływała na podniesienie ekonomicznego stanu włościanstwa, a dalsze rozszerzenie tych instytucji jest dla kraju wielce pożądanem.

Istniejące obecnie spółki pożyczkowe w liczbie 606 obejmują około 2.400 gmin, zatem około $\frac{1}{3}$ część ogólnej liczby gmin w naszym kraju.

Zadanie Patronatu na tem polu jest przeto jeszcze dalekie od ukończenia; mimo tego jednak Wydział krajowy rozszerzył zakres działania Patronatu także na inne spółki rolnicze, a praca nad zakładaniem takich spółek trwa nieustannie, jakkolwiek osiągnięte wyniki świadczą o wielkich trudnościach na tem polu.

Mleczarskich spółek pod opieką Patronatu w ciągu roku 1906 było 11, z końcem tego roku przybyły jeszcze 2. — Sprawozdanie Wydziału konstatuje, że opieka i nadzór nad mleczarskimi spółkami wymaga daleko więcej trudu i starań, aniżeli opieka nad spółkami pożyczkowymi.

Rozwój tych spółek jest dla kraju wielce pożądany, zwłaszcza ze względu na usilne starania około podniesienia hodowli bydła, uwieńczone już znakomitymi rezultatami, tudzież na znaczne korzyści dla rolników, jakie przedstawia ułatwienie sprzedaży produktów mlecznych. Coraz więcej rozpowszechnia się przekonanie, że hodowla bydła i produkcja mleka jest główną podstawą gospodarstw rolnych.

Komisya wyraża zatem przekonanie, że praca Patronatu w tym kierunku nie ustanie i wypowiada nadzieję, że trudności, których przewyciężenie jest jeszcze niełatwe, będą ustępować w miarę, jak lepiej zrozumiane będą korzyści wynikające dla rolników ze spółek mleczarskich.

Spółki torfiarskie istniały w liczbie 10, a porównując ich działalność w r. 1905 z działalnością w r. 1904, widzimy, że podwoiła się ilość sprowadzonych nawozów sztucznych. Wobec tak wielkiej w naszym kraju przestrzeni gruntów torfowych, wymagających specjalnej kultury, jest istniejąca dotychczas liczba torfiarskich spółek jeszcze nader szczupłą, a życzyć sobie należy dalszego ich rozpowszechnienia.

Produkcyjne spółki włościańskie nie wyszły jeszcze po za sferę prób. Dwie spółki sadownicze w Jabłonowie i Trembowli, jedna spółka chowu drobiu w Bachowicach — oto wszystko, co sprawozdanie Wydziału wymienia. Spółka przemysłowo rolnicza w Albigowej zbyt szczupły kapitał własny posiada, aby nie budziła obaw co do dalszego rozwoju.

Spółka ta bowiem ma wpłaconą na udziały tylko kwotę 8.776 koron, a wkład kapitałowy wynosił już z końcem ubiegłego roku 86.166 koron, zatem własny kapitał spółki wynosi tylko $\frac{1}{10}$ część całego kapitału zakładowego. Lecz co do tej spółki jest nader zachęcającą ta okoliczność, że kierownictwo spoczywa w rękach miejscowego księdza proboszcza, który dał już liczne dowody zręczności i energii w prowadzeniu spraw spółkowych.

Spółki handlowo-rolnicze, których zakładanie w powiecie bocheńskim w r. 1906 są przedmiotem obszernych uwag w sprawozdaniu Wydziału krajowego, co do których Komisya bankowa zdanie swoje wypowiedzieć jest obowiązana.

Włościańskie spółki dla wspólnej sprzedaży produktów rolniczych, i dla wspólnego zakupu artykułów gospodarczych — zostały w bocheńskim powiecie założone w liczbie 10, a są oparte o magazynową spółkę w Bochni, która była inicjatorką ich zawiązania.

Wydział krajowy uważa tę akcyę jako działalność próbną, a Komisya zgadza się zupełnie z tem zapatrywaniem, i dlatego uważa wyznaczenie osobnego funduszu kredytowego dla Spółek handlowo-rolniczych jeszcze jako przedwczesne.

Komisya bankowa wypowiedała niejednokrotnie w dawniejszych swoich sprawozdaniach przekonanie, że głównem zadaniem Patronatu powinny i nadal pozostać Spółki oszczędności i pożyczek.

Jest też dla działalności Patronatu otwarte szerokie pole pracy przy zakładaniu Spółek mleczarskich, torfiarskich, produkcyjnych, tak iż rozszerzenie działalności jeszcze w kierunku zakładania Spółek handlowo-rolniczych — zdaniem Komisji bankowej — nie jest teraz wskazane.

Środki działania, jakimi rozporządza Wydział krajowy w biurze Patronatu, są ograniczone, a rozszerzenie zakresu czynności tego biura na Spółki handlowo-rolnicze oddziałyłoby ujemnie na intensywność pracy poświęconej Spółkom pożyczkowym.

Także fundusz pożyczkowy dla Spółek Raiffeisenowskich przeznaczony jest szczupły, wobec niewielkiej wysokości własnego kapitału tych Spółek, aby pożytecznem było część tego funduszu przeznaczyć na cel inny, mianowicie na zasilanie kredytem Spółek handlowo-rolniczych.

A co najważniejsza — stosunki naszego kraju nie są takie, aby zakładanie wielkiej liczby włościańskich Spółek handlowych mogło być pożyteczne.

Brakuje nam ludzi odpowiednio uzdolnionych, którzyby umieli prowadzić prawidłowo takie przedsięwzięcia licznie powstające.

Należy przeto na teraz inicjatywę w zakładaniu takich Spółek pozostawić poza programem działalności biura Patronatu, a niechaj taką inicjatywę podejmują i nadal bądź to instytucje zajmujące się poprawą ekonomicznych stosunków włościańskich, bądź też osoby prywatne.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego jest też poruszona potrzeba zmiany organizacji hipotecznego kredytu włościańskiego i zaproponowaną jest ogólnikowa rezolucya z poleceniem do Wydziału, aby odpowiednio wnioski przedłożył.

Komisya uznaje potrzebę dokładnego rozpatrzenia tej sprawy, lecz uważa rezolucyę jako zbyt ogólną, gdyż jeżeli Wydział krajowy wspomniany przedmiot należycie zbada i dojdzie do przekonania, że zmiany w kierunku poprawy warunków hipotecznego kredytu włościańskiego są potrzebne, to Wydział z pewnością nie zaniedba z inicjatywy własnej z odpowiednimi wnioskami do Sejmu wystąpić.

Co do kwestyi zmiany ustawodawstwa o stowarzyszeniach Komisya bankowa uchwalenia rezolucyi do Rządu nie proponuje, gdyż odnośny wniosek Wydziału krajowego nie zawiera wskazówek, w jakim kierunku miałyby nastąpić reforma tego ustawodawstwa.

Przedmiot to zbyt ważny i wymagający osobnego szczegółowego rozbioru, aby odpowiedniem było ograniczyć się do wezwania Rządu o przyspieszenie reformy, nie mówiąc, które postanowienia ustawy mają być zmienione, i jak opiekować mają nowe postanowienia.

Także wzmianka w projekcie rezolucyi zawarta o zoszerzeniu kompetencyi Sejmu w ten sposób, aby Sejm mógł uchwalać o szczegółowych postanowieniach prawnych względem tych stowarzyszeń, nie określa tych postanowień, co Komisya uważa jako niezbędne, jeżeli uchwalenie podobnej rezolucyi ma istotnie wpłynąć na merytoryczne traktowanie sprawy.

Wnioski Wydziału krajowego, dotyczące pomnożenia sił urzędniczych biura Patronatu, zostały załatwione przez Komisję budżetową w ten sposób, że w preliminarzu rubryki X. budżetu na rok 1907 w poz. 84 wstawiła Komisya budżetowa, zgodnie z żądaniem Wydziału, wydatek potrzebny na utrzymanie sześciu iustratorów.

Komisji bankowej nie pozostaje zatem jak stwierdzić, że potrzebę zwiększenia sił biurowych w Patronacie zajętych, a mianowicie pomnożenia liczby lustratorów, uznaje w zupełności.

Wnosi przeto Komisya bankowa:

Wysoki Sejm raczy przyjąć z uznaniem do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o wykonywaniu Patronatu nad Spółkami, pożyczkami i innymi Spółkami włościańskimi w roku 1906 — tudzież raczy Wysoki Sejm przyjąć do wiadomości niniejsze sprawozdanie Komisji bankowej.

Co do kwestyi osobistej lustratora prowizorycznego w biurze Patronatu p. Fabiana Komisya bankowa, na podstawie wyjaśnień przez Wydział wypowiedzianych, zgadza się z wnioskiem Wydziału i przedkłada do uchwały rezolucyę następującą:

Sejm udziela prowizorycznemu lustratorowi w biurze Patronatu p. Krzysztofowi Fabianowi *veniam aetatis* i upoważnia Wydział krajowy, aby w razie stabilizacji p. Fabiana policzył mu do służby krajowej połowę lat służby w zawodzie nauczycielskim spędzonej.

Przewodniczący:
Wł. Kraiński.

Sprawozdawca:
Skalkowski.

